

De les fonts antigues a l'escena contemporània. Arqueoescena: un pont entre el passat i el present

M. Isabel Panosa Domingo

Arqueoescena

mpanosa@icac.cat

Recepció: 21/11/2013

Resum

Arqueoescena és una plataforma d'acadèmics, creadors i intèrprets professionals que duen a terme projectes transversals de recerca i creació. Planteja una nova línia d'investigació basada en fonts arqueològiques, filològiques, musicològiques i etnogràfiques sobre les arts escèniques en l'antiguitat. Desenvolupa una metodologia de transferència que vincula la producció científica amb les activitats educatives i la difusió cultural mitjançant la posada en escena. Fins ara ha executat projectes escènics i didàctics sobre l'Egipte faraònic i l'antiga Grècia. El seu programa també s'orienta a la promoció de monuments, llocs arqueològics i museus per mitjà de propostes escèniques adaptades a cada cas.

Paraules clau: didàctica del patrimoni grecoromà, reconstrucció històrica, arqueologia de la dansa i del teatre, arqueologia musical, dinamització de monuments i llocs històrics.

1. Presentació

La perspectiva que determina el programa d'Arqueoescena se situa en el marc de la creació de ponts entre el patrimoni històric i el món contemporani. Basa la seva metodologia en l'harmonització de l'activitat científica amb l'activitat creativa i l'ús de les noves tecnologies. Aspira a oferir noves claus de lectura que facilitin la comprensió del passat des de la finestra del present.

Es parteix, doncs, de dues premisses. D'acord amb la primera, el patrimoni cultural de l'antiguitat esdevé un terreny fèrtil que aporta nous materials per estimular la creació artística d'avui. Des de la nostra línia de treball s'ha encetat un nou estil escènic que es nodreix precisament d'aquest llegat.

D'acord amb la segona premissa, la posada en escena amb clau contemporània es converteix en una plataforma experimental per abordar el coneixement de l'antiguitat mitjançant l'evocació, l'experiència i la recerca de nous formats de transmissió.

Aquestes dues premisses ens condueixen a l'objectiu comú d'*actualitzar el passat* a ulls de la societat d'avui, és a dir, a una nova manera d'abordar l'estudi del passat com un nou paradigma d'anàlisi històrica.

2. Definició

Tal com es defineix en la pàgina web original,¹ Arqueoescena és una plataforma multidisciplinària d'investigació i recreació que es basa en la recerca científica de fonts arqueològiques, filològiques, històriques, musicològiques i etnogràfiques per al coneixement de les arts escèniques en l'antiguitat.

Fig. 1. Emblema d'Arqueoescena.

Els resultats d'aquesta recerca s'orienten vers la recreació d'elements i processos com a hipòtesis de reconstrucció de la dansa, l'execució musical o la interpretació teatral de les civilitzacions antigues, especialment les de l'àmbit mediterrani. En definitiva, té com a objectiu preeminent la recreació escènica amb criteris històrics.

També dirigeix aquest coneixement vers l'evocació del llegat cultural dels pobles, amb les seves arrels i els seus factors d'identitat, com uns valors universals –en el temps i en la geografia– que es poden difondre des de l'òptica contemporània amb el llenguatge escènic.

La finalitat última és la transferència social del coneixement en tres direccions principals: la comunicació científica, la didàctica i la difusió cultural.

3. Àmbit d'actuació

Els marcs d'actuació per a aquesta transferència són tres: el patrimoni cultural, l'educació i el lleure. Dins d'aquest patrimoni cultural hi considerem les fonts textuais, la iconografia, els monuments i espais històrics d'ús, les obres d'art, els instruments musicals i altres elements que deriven de la labor arqueològica. La recerca en aquest patrimoni és la que genera els continguts que posteriorment són elaborats en una proposta creativa i codificats segons els àmbits de comunicació. Els continguts es transmeten a través d'accions didàctiques –que aporten nous coneixements i nous processos d'aprenentatge– i a través d'activitats per al gaudi personal, que transcendeixen la mera comunicació informativa per arribar al terreny de la vivència o de la provocació d'emocions.

El marc geogràfic d'Arqueoescena és la Mediterrània, i el focus principal se centra en la civilització clàssica; però la mirada s'estén també a les cultures i els pobles que es van desenvolupar dins l'esfera d'influència de Grècia i Roma o en sincronia amb aquestes civilitzacions: egipcis, fenicis, ibers, etc.

Es contemplan diversos tipus d'espais o escenaris per a l'aplicació del programa d'Arqueoescena. Els més afins són, naturalment, els teatres grecs, els teatres romans, els odèons i els espais de representació cerimonial, especialment si ens cenyim a l'escenificació d'obres dramàtiques teatrals o sacres. Ara bé, la posada en escena pot tenir

¹ <<http://www.arqueoescena.eu>> [data de consulta: 21/2/2016].

com a finalitat evocar la memòria històrica d'un lloc patrimonial tot convertint-lo en un espai escènic en si. Així, les propostes es poden mostrar directament en l'entorn dels mateixos monuments o en sectors específics de jaciments i parcs arqueològics. Per altra part, també es treballa en l'elaboració d'espectacles que s'ofereixen en sales de teatre i auditoris, els quals poden ser presentats igualment en esdeveniments culturals i festivals de reconstrucció històrica.

Aquestes propostes reporten així mateix l'oportunitat d'il·lustrar amb un altre format els continguts curriculars de les matèries de ciències socials, història, cultura clàssica, arqueologia o història del teatre i la dansa en centres escolars, instituts, universitats i escoles d'art dramàtic. Les il·lustracions escèniques poden anar acompanyades de tallers participatius per als estudiants.

En darrer lloc, el programa desenvolupa, a més, altres formes d'actuació, com ara la producció audiovisual i la comunicació en els mitjans, que pot abastar diversos tipus de públic.

4. Justificació

Des de fa uns anys s'ha posat en evidència la necessitat de desenvolupar el territori mitjançant la potenciació del patrimoni cultural, la qual cosa ha reportat alhora una sèrie d'oportunitats.

Els espais patrimonials es converteixen en nous escenaris per educar i oferir lleure a infants i adults. Són espais on la història flueix directament perquè es troben en el seu entorn natural o propi.

Amb aquest nou enfocament, els monuments i les institucions museístiques tenen l'oportunitat de fidelitzar el seu públic amb propostes renovades i alhora captar nous perfils de visitants (locals i turistes). Està demostrat que l'ampliació del ventall d'activitats i la millora qualitativa del discurs aporten més públic i, en conseqüència, generen més recursos econòmics per a la gestió d'aquests espais.

Però cal tenir en compte que el factor imprescindible que ho fa possible és la recerca, la qual esdevé el motor principal que permet generar i difondre continguts de qualitat. També és necessari que aquests continguts s'incrementin, evolucionin i s'actualitzin contínuament de manera vinculada a la producció científica. Això significa que el coneixement que prové de la investigació s'ha de fer comprensible als diversos tipus de destinataris perquè s'estengui i se socialitzi.

Per últim, la recerca entorn del patrimoni històric i cultural, a més de centrar-se en la seva definició i el seu enriquiment, necessita desenvolupar constantment una línia paral·lela centrada en la investigació de noves formes de transmissió i llenguatges imaginatius que acostin més aquest llegat a la societat. El programa d'Arqueoesena es marca aquesta doble exigència: aportar nous coneixements i innovar en el mètode de transferència.

5. Aportació

L'objecte fonamental d'estudi i investigació és el patrimoni cultural. La línia d'Arqueoesena aborda aquest objecte d'estudi des d'una perspectiva multidisciplinària i transversal, on actuen especialistes de diferents àmbits acadèmics i professionals: arqueologia, filologia, música i arts escèniques, tecnologia de la imatge i el so, etc. Les aportacions de tots aquests agents s'encadenen en un procés cooperatiu únic que persegueix la interconnexió i la coherència. En sorgeix, en definitiva, una línia discursiva

específica que s'ha nodrit de les diferents disciplines i origina un producte amb personalitat pròpia.

En aquest context, la posada en escena esdevé un compromís entre la representació amb criteris històrics –que, per tant, es basa en dades científiques– i la nova creació escènica, que requereix una dramaturgia nova o adaptada al llenguatge modern de representació, és a dir, a la mentalitat actual.

El resultat que es persegueix consisteix a contemplar el passat des del present. I per fer-lo entendre avui, cal proporcionar claus de lectura comprensibles o sensibles a la ciutadania del present.

Per això, aquest model de transferència té un clar afany didàctic i es desplega amb adaptabilitat en diversos tipus d'escenaris: històrics, d'ensenyament i de lleure. Aquests escenaris són, certament, plataformes de difusió, però també actuen com a plataformes experimentals per a la interacció amb el públic i per a la comprovació d'hipòtesis d'interpretació. Val a dir que la interpretació mateixa evoluciona en escena i s'enriqueix progressivament amb cada nova representació.

Mitjançant el treball amb experts en tots els estadis (recerca, creació, interpretació i difusió) es persegueix la consecució del talent. I amb la nova perspectiva d'abordar l'estudi del passat per mitjà d'una combinació equilibrada de recerca científica i llenguatges artístics es busca la singularitat.

Diverses experiències prèvies en forma de teatralitzacions i lectures dramatitzades que s'han ofert en museus i monuments en els darrers anys han adobat, sens dubte, el terreny. Des d'Arqueoescena es proposa transcendir la imitació merament formal d'imatges i referents històrics per abordar el camp de la interiorització essencial d'aquests referents i passar a l'experiència vivencial de la mà d'intèrprets professionals del món del teatre, la música i la dansa.

En definitiva, la reconstrucció té com a fonament l'anàlisi científica de les fonts (textuals, arqueològiques, etc.) i de les dades recol·lectades. Adopta la interpretació escènica com una forma d'expressió dinàmica en què es recreen accions i s'evocuen ambients. Finalment vehicula els continguts en un format que facilita la transmissió per la via sensorial i estètica.

6. Trajectòria

El punt de partida d'Arqueoescena se situa en l'any 2007, quan vam endegar una recerca sobre la música, el teatre i la dansa a l'antic Egipte, que es va desenvolupar al Museu Egipci de Barcelona.² Els resultats d'aquesta recerca es van transferir a dos productes de difusió, tant per al públic especialitzat com per al públic amant del món de l'espectacle, la història i la cultura en general.

D'una banda, i ampliant el marc geocultural al món hel·lènic, es va publicar el llibre *Grècia i Egipte en l'origen del drama. El context sagrat*.³ D'altra banda, es va preparar un guió específic per a una obra que il·lustrés sobre l'escenari una mostra del coneixement adquirit en la recerca esmentada. Per vehicular la producció de l'obra i la gestió de l'estrena es va fundar l'Associació Cultural Viatgers en el Temps.⁴ L'obra portava per títol *Set Moviments - Egipte* i es va estrenar el 15 de desembre de 2009 al Teatre Zorrilla

² Recerca guardonada amb el Premi Casellas, convocatòria de 2006.

³ De M. Isabel PANOSA (2009), Tarragona, Institut Català d'Arqueologia Clàssica («Hic et Nunc», 7). Publicat també en anglès: (2012), *Greece and Egypt in the Origin of Drama. The Sacred Context*, Saarbrücken, Lambert Academic Publishing (LAP).

⁴ <<https://www.facebook.com/Viatgers-en-el-Temps-237288293003876/>> [data de consulta: 21/2/2016].

de Badalona.⁵ Posteriorment, fou acollida al Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona, el 15 de maig de 2010 amb motiu de la Nit dels Museus i en el context de l'exposició dedicada a la tomba de Monthemhat. El 22 de juliol del mateix any es presentava al teatre de la Universitat Autònoma de Barcelona en el marc del congrés internacional WOCMES Barcelona 2010,⁶ juntament amb una comunicació científica.⁷ L'obra també fou representada el 4 de desembre de 2011 al Teatre Can Rajoler de Parets del Vallès.

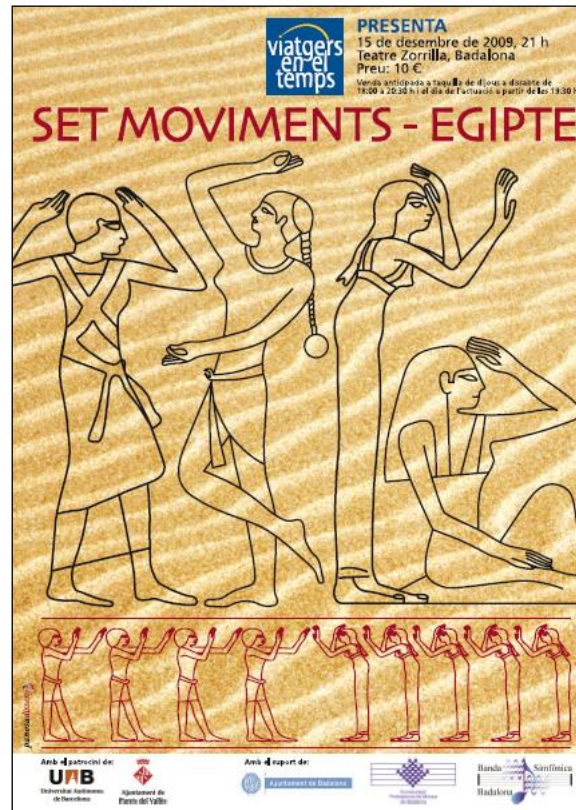

Fig. 2. Cartell de l'estrena de l'espectacle Set Moviments - Egipte.

Set Moviments - Egipte es va plantejar com una composició nova de llenguatge contemporani amb la voluntat de ser una intersecció d'història, cultura i art. Es va concebre com una seqüència intemporal de recreació, com un espai creat per explorar el llegat egipci i traslladar-lo a l'actualitat en una plataforma escènica. La música, la dansa i l'expressió dramàtica es presentaven en una única forma narrativa per evocar i reviuire. El propòsit era transcendir les cronologies per atènyer la dimensió dels significats i provocar el gaudi estètic i el reconeixement d'arrels culturals.

⁵ Prèviament es presentà *Antic Egipte. Work in Progress* al teatre El Centre d'Arbúcies el 14 de novembre del mateix any.

⁶ <http://wocmes.iemed.org/en/succio-6-cultural-program_theatre_seven_movements> [data de consulta: 21/2/2016].

⁷ Presentada per M. Isabel Panosa: «From Archaeological Research to Performing Creation. Egypt», dins del panel *Theatre Performance*: <<http://wocmes.iemed.org/en/new-panel-9169-theatre-performance>> [data de consulta: 21/2/2016].

PRESENTACIÓ

La música i la dansa fan possible la supervivència de llegats culturals ancestrals. *Set moviments - Egipte* és una composició nova de llenguatge contemporani que vol ser intersecció d'història, cultura i art. S'hi crea un espai per explorar el llegat egipci i portar-lo a l'actualitat en una plataforma escènica que provoca alhora gaudi estètic i reconeixença d'arrels culturals de tots els temps.

Aquest espectacle integra la dansa, la música i l'expressió dramàtica en una única forma narrativa. Cerca els punts de contacte d'aquell passat amb el nostre món i el nostre temps. Per això *Set moviments - Egipte* s'aproxima més als conceptes d'evocar i reviu que al de reconstruir. Us proposem, doncs, unes formes, uns moviments i unes coreografies de llavors vistos des dels nostres ulls d'ara, i això més des dels significats que des de les cronologies.

Us oferim una seqüència intemporal de recreació que us farà viatjar per diverses dimensions: un món amb reminiscències d'antigor que emergeix, un espai mític i un lloc sagrat, però també un espai universal de la condició humana.

Producció: Associació Cultural *Viatgers en el Temps*

Bal·larines: Lorena Noga, Laia Mora, Beatriz Torralvo, Júlia Pérez i Eulàlia Bergadà

Actors: Susana Gómez, Albert Pérez i Miquel Segovia

Recerca, guió i coordinació: M. Isabel Panosa

Coreografia: Toni Gómez

Dramatúrgia i direcció teatral: Boris Rotenstein

Composició musical: Alejandro Civilotti

Mestra de ball i repetidora: Guillermina Coll

Disseny de vestuari: Isabel Llobera

Confecció de vestuari: Maribel Selma

Adaptació de textos i imatges: M. Isabel Panosa

Il·luminació: Cesc Pastor

Conjunt instrumental del Conservatori de Badalona
 Eduard Vila (violí), Montserrat Vallvé (viola), Celia Torres (violoncel), Jan Jofra (contrabaix), Laura Boschetti (arpa), Philippe Vallet (oboè i corn anglès), Xavier Castillo (clarinet i clarinet baix), Frederic Sánchez (flauta travessera), Jordi Guasp (trompa), Joan Palacio (trombó baix), Enric Monfort (percussió), Salvador Soler (percussió) i Manuel Hurtado (percussió).

Direcció musical: Pilar Bravo

Interpretació coral: Cor de veus blanques del Conservatori de Badalona

Direcció coral: Montserrat Pi

Gravació: Estudio "El Mercat". Tècnic: Marcelo Mercadante

Gestió: Antònia Fernández

Agraïments
 Fundació Universitària Martí l'Humà, Joan Manel Asensio, Maria José Moreno, Josep M. Puche, Josep Groggués, Jordi Agelet i Fèlix Romero.

Fig. 3. Programa de l'obra *Set Moviments - Egipte*.

El projecte il·lustrat per a aquesta obra fou expandit gràcies a una sèrie d'estades a Egipte al llarg de l'any 2010. En aquestes estades es va dur a terme treball de camp en jaciments arqueològics, museus i arxius, i alhora es va prendre contacte amb diversos centres acadèmics i entitats dedicades a l'egiptologia, a les arts escèniques, a la música egípcia tradicional, als himnes coptes i a la dansa núbia.⁸

I al final de l'any 2010 es va desenvolupar al Teatre Can Rajoler de Parets una activitat pedagògica sobre els continguts històrics i escènics esmentats. Portava per títol *Música i dansa a l'antic Egipte* i fou dissenyada especialment per a alumnes de primària. Constava d'una projecció didàctica, una seqüència escènica i una fitxa d'aprofitament per a la posada en comú a l'aula. Hi van participar un total de 650 alumnes.

L'obra i el seu procés de creació es van difondre a través de diferents canals: entrevistes de ràdio i televisió de Badalona Comunicació, una pàgina web específica,⁹ mitjans de comunicació en línia i un documental elaborat per TV3, que es va emetre el dia 26 de desembre de 2009 al Canal 33 dins del programa *Nydia*.¹⁰ També es pot veure un fragment de l'obra en un vídeo a Youtube.¹¹

Un nou projecte de transferència de la recerca incidí en el patrimoni cultural de la civilització grega, en particular en l'estudi de fonts arqueològiques, epigràfiques, literàries i musicològiques. Per divulgar-ne els resultats es creà l'obra *Evocació. Ressons*

⁸ Aquestes estades de recerca i cooperació van ser possibles gràcies a una subvenció atorgada per l'Agència Espanyola para la Cooperación y el Desarrollo (convocatòria SIC 2009) al projecte *Creación de una plataforma científica y cultural entre la Universidad Autónoma de Barcelona y la Universidad Americana de El Cairo*.

⁹ <http://www.guizeb.com/Setmoviments/> (no disponible; captura de la pàgina principal a <<https://archive.is/AANCI>> [data de consulta: 21/2/2016]).

¹⁰ *Nydia* < <http://www.tv3.cat/videos/2103069/Circ-musical-amb-IAIalways-Drinking-Marching-Band> > (vegeu a partir del minut 14) [data de consulta: 21/2/2016].

¹¹ *Set Moviments-Egipte, Viatgers en el Temps* < <http://www.youtube.com/watch?v=F7PFZovXpEs> > [data de consulta: 21/2/2016].

de l'Olimp, que s'estrenà al teatre Can Rajoler de Paret del Vallès el dia 15 de gener de 2012.

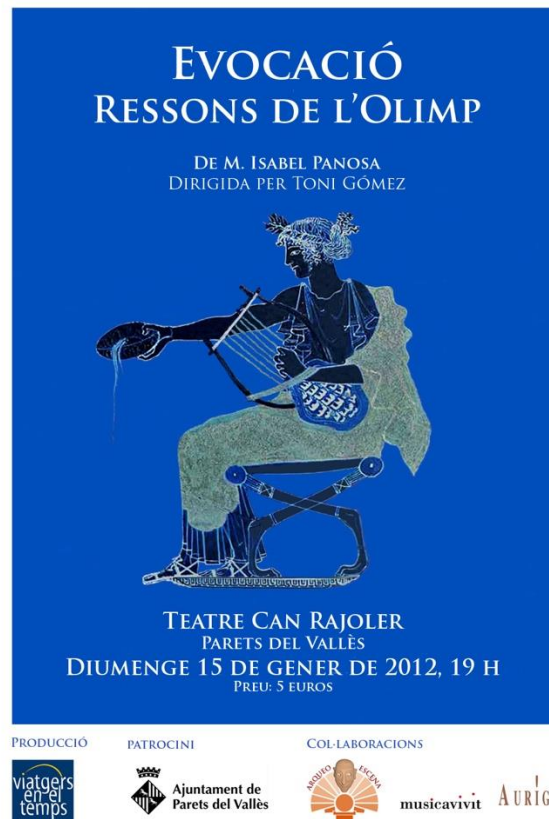

Fig. 4. Cartell de l'estrena de l'espectacle *Evocació. Resson de l'Olimp*.

Fig. 5. Detall de la representació d'*Evocació. Resson de l'Olimp*. Foto: Ramon Torné

La línia narrativa d'*Evocació* combina la introspecció en el mite amb la interpretació del codi gestual que es desprèn de la iconografia conservada. El llenguatge del moviment es presenta com una experiència dinàmica que evoluciona i harmonitza al mateix temps amb cants i himnes grecs acompanyats amb rèpliques d'instruments musicals grecs.

PRESENTACIÓ

Evocació. Ressons de l'Olimp proposa una aproximació a uns continguts mitològics de l'antiga Grècia per ser observats des de la visió contemporània. La línia narrativa de l'obra combina la introspecció en el mite amb la interpretació del codi gestual que es desprèn de l'estudi iconogràfic de les obres d'art gregues i amb el pensament que ens transmeten els textos literaris. El fons sonor el proporcionen unes músiques que, després de dos mil lènnis d'història, ens enllacen avui amb el bressol cultural hel·lènic.

Evocació mostra una seqüència d'estats psicològics sota l'aspecte d'uns personatges que evolucionen. La posada en escena es basa en una dramaturgia en què el llenguatge del moviment, la música i les paraules pronunciades evocuen l'atmosfera d'un "passat actual".

PROGRAMA

I. Apol·lo	Primer himne dèlfic a Apol·lo
II. Musa	Primera oda pítica (Píndar)
III. Hèlios	Himne a la Musa (Mesomedes de Creta)
IV. Nèmesi	Himne al Sol (Mesomedes de Creta)
V. Hades	Himne a Nèmesi (Mesomedes de Creta)
VI. Demèter	Epitafi de Sicília
VII. Dionís	Himne homèric XIII a Demèter
	Dionís (composició de M. Molina)

FITXA ARTÍSTICA

Ballarines
Eulàlia Bergadà, Lorena Nogal, Bea Torralvo
Amb la col·laboració d'Óscar Pérez

Interpretació musical
Vox Feminae
Pepe Luna: nai i tricord
Olga Miracle: cant, lira, cròtals i text recitat
Mauricio Molina: *tympanon* i *aulos*

Recerca, guió i realització
M. Isabel Panosa

Coreografia i direcció artística
Toni Gómez

Selecció i adaptació de textos, imatges i disseny
M. Isabel Panosa

Traducció del grec i assessorament literari
Ramon Torné

Disseny de vestuari
Isabel Llobera

Confecció de vestuari
Maribel Selma

Disseny de llums
Víctor Manuel Peralta

Fig. 6. Programa de l'obra *Evocació. Ressons de l'Olimp*.

Aquesta experiència fou exposada a la revista *Auriga* (Panosa 2012) També se'n pot veure un clip de síntesi a Youtube.¹²

Els espectacles *Set Moviments - Egipte* i *Evocació. Ressons de l'Olimp* també van ser presentats per Toni Gómez el mes de juliol de 2013 a l'Institut del Teatre de Barcelona amb motiu del congrés de la International Federation for Theatre Research (IFTR).¹³ La finalitat d'aquesta participació consistia a donar a conèixer al col·lectiu internacional d'acadèmics i investigadors del món del teatre la línia de recerca i creació d'Arqueoescena. L'accent es va posar en la definició d'aquesta intersecció de disciplines posada al servei de la creació de ponts dinàmics entre el passat i el present. I la seva raó de ser es plantejava com una manera de projectar la riquesa cultural de la humanitat vers el futur amb noves claus de lectura i un gust estètic renovat.

Actualment, Arqueoescena i l'Associació Cultural Viatgers en el Temps són membres associats de la xarxa internacional d'universitats i centres d'art dramàtic de l'European Music Archaeology Project (EMAP) per al projecte en curs *ARKÆOMUSIKA. The Sounds and Music of Ancient Europe. A Traveling Multimedia Exhibition*. Aquest projecte ha rebut una subvenció de l'Education, Audiovisual and Culture Executive Agency de la Unió Europea (Multi-annual Cooperation Projects) per al període 2013-2016.

També s'ha obert un programa educatiu pensat tant per a alumnes de batxillerat de les branques clàssica i artística com per a estudiants universitaris i d'art dramàtic. Aquest programa preveu el guiatge a estudiants en petits projectes de recerca afins als camps

¹² Clip d'Evocació Ressons de l'Olimp < <http://www.youtube.com/watch?v=CBfg8d1DnRM> > .[data de consulta: 21/2/2016]

¹³ En la comunicació «Remarcher le passé: reconstitution historique et innovation scénique» al Congrés de la FIRT/IFTR *Re-routing performance / Re-caminant l'escena*, Barcelona, 22-26 de juliol de 2013.

d'Arqueoescena i tallers experimentals a l'aula dirigits per membres del grup i amb la participació directa dels estudiants.

7. Metodologia

El programa de treball es projecta en una sèrie de línies de projectes que donen lloc a productes culturals i activitats educatives. Són les següents:

1. *Iconografia i arqueologia*. Comprèn la compilació d'imatges (en monedes, estàtues, relleus, mosaics, pintures, etc.) i l'estudi d'espais arqueològics relacionats amb la pràctica musical o teatral.
2. *Fonts textuals*. Inclou l'estudi de textos epigràfics, papiro lògics i altres textos transmesos.
3. *Noves tecnologies*. Es dedica fonamentalment al tractament de la imatge i a la reconstrucció virtual d'espais, instruments musicals i elements escènics.
4. *Arqueologia de la música*. Gira entorn dels aspectes musicològics de les cultures que s'analitzen: organologia, morfologia d'instruments, timbres, escales, sistemes de notació, partitures (quan existeixen), contextos i funcions de l'execució musical.
5. *Recreació escènica*. Se centra en l'anàlisi i interpretació d'imatges, textos i elements etnogràfics sobre les pràctiques teatrals, musicals i de dansa en l'antiguitat, juntament amb els seus contextos d'ús. Aquesta informació és la base per a la formulació d'hipòtesis de treball dinàmiques que recreen el moviment i l'expressió dramàtica. Els espectacles esmentats (*Set Moviments - Egipte i Evocació. Ressonances de l'Olimp*) són productes d'aquesta línia.

Les obres resultants de la tasca investigadora són en uns casos obres de nova creació i, en d'altres, adaptacions d'obres preexistents a les quals s'apliquen els criteris històrics adquirits en la recerca i les premisses d'Arqueoescena exposades més amunt.

En el programa que presentem, el procés de transferència es desenvolupa en quatre fases, amb el benentès que les dues darreres es poden donar de manera paral·lela. Aquestes fases són la recerca, la creació, la producció i la difusió.

7.1. Recerca

Es recol·lecten amb la màxima exhaustivitat possible les fonts disponibles (dades, imatges i coneixements) sobre les pràctiques teatrals i musicals de l'àmbit cultural en què se centra el projecte de reconstrucció. Les àrees o disciplines considerades són l'arqueologia, la història del teatre i la dansa, la musicologia i l'estudi de textos literaris i d'altra índole, tal com es mostra en el quadre següent:

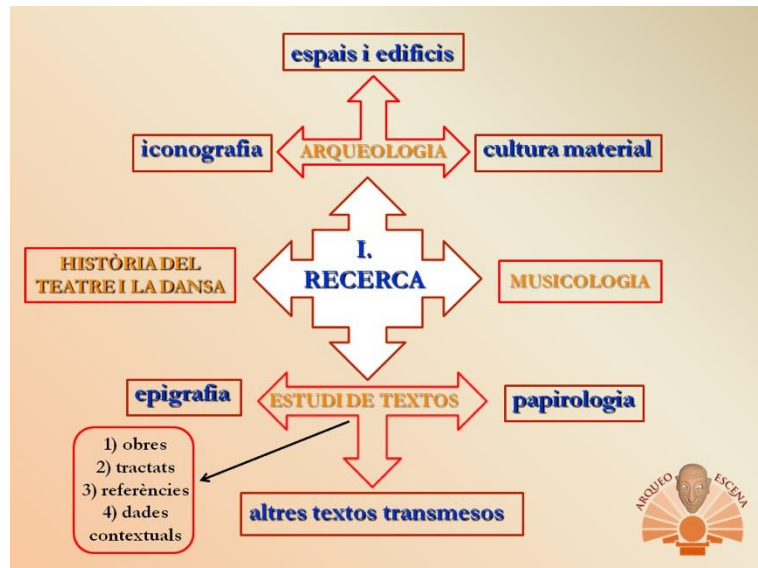

Fig. 7. Esquema dels elements (fonts i disciplines) considerats en la fase de recerca.

Tot aquest material s'analitza per generar una sèrie de conclusions sobre formes de representació, codis gestuals, simbologia, circumstàncies, contextos, protagonistes, ideari, etc. A partir d'aquestes conclusions s'elaboren les hipòtesis dinàmiques de reconstrucció, que són incorporades a una proposta creativa en la fase següent.

7.2. Creació

El cos de coneixements adquirits en la fase de recollida i les hipòtesis de reconstrucció formulades determinen els continguts que s'han de transmetre al públic mitjançant el llenguatge escènic, juntament amb els criteris d'execució. Per això s'elabora un guió que parteix del missatge que es pretén comunicar. En el supòsit d'una obra de nova creació, es concep una narració o dramàturgia *ex novo* i es decideix quins llenguatges s'empraran i quins criteris s'han d'aplicar. Si es tracta de reexposar un text preexistent, es fa una proposta nova de posada en escena que tingui en compte els paràmetres ja comentats. La codificació dramàtica dels continguts condueix directament a la fase següent.

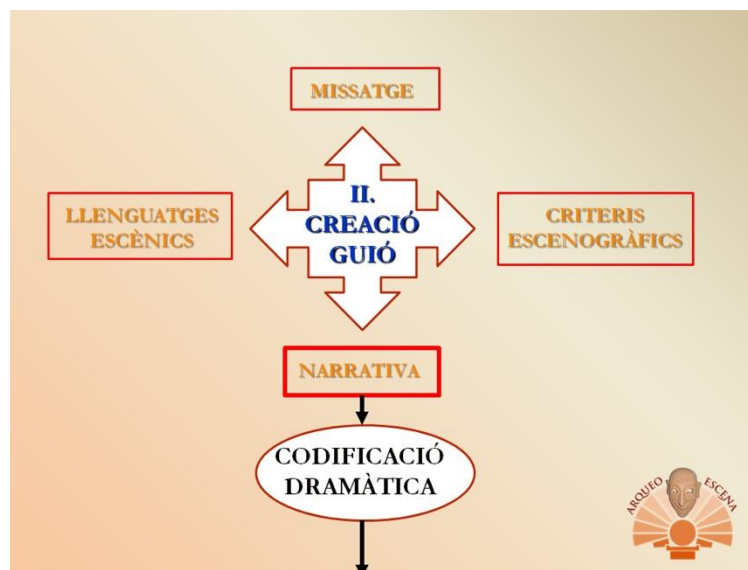

Fig. 8. Esquema dels elements considerats en la fase de creació.

7.3. Producció

En aquesta fase es forgen els aspectes artístics de la posada en escena, amb la implicació directa de creadors, acadèmics i tècnics professionals de les arts escèniques. Es fixen els elements coreogràfics, la interpretació teatral i musical, els elements escenogràfics, els aspectes tecnològics i la direcció. Finalment, ballarins, actors i músics professionals prèviament formats en les directrius d'Arqueoeskena porten l'obra a l'escenari.

Fig. 9. Esquema dels elements considerats en la fase de producció.

7.4. Difusió

Els resultats del treball de recerca i les activitats es difonen a través dels canals habituals: publicacions científiques, reportatges, mitjans de comunicació, xarxes socials, pàgina web, etc.

8. Conclusions

La missió d'Arqueoeskena consisteix a treballar en un model nou de transferència del coneixement per promoure i difondre el patrimoni cultural de la civilització clàssica i d'altres cultures mediterrànies de l'antiguitat mitjançant la posada en escena.

Dins d'aquest àmbit, els eixos que determinen la seva estructura de funcionament són tres:

- a) La producció científica multidisciplinària i transversal.
- b) La didàctica amb formats escènics.
- c) La vinculació directa entre recerca, creació i difusió.

El seu programa resulta, doncs, d'integrar la recerca amb la creació artística, l'activitat didàctica, la producció cultural i la dinamització del patrimoni històric i artístic.

En definitiva, les seves accions obeeixen els objectius següents:

1. Integrar dades científiques i noves tecnologies per generar projectes creatius no convencionals.

2. Aportar una línia nova de transmissió per a la didàctica del patrimoni cultural.
3. Concebre i emprar un llenguatge comú d'expressió que suprimeixi les fronteres del coneixement.
4. Estimular la creació escènica contemporània amb materials del món antic «revisitats».
5. Orientar les propostes escèniques de reconstrucció cap a l'evocació i la vivència.
6. Contribuir a la producció cultural tot mantenint un diàleg constant entre tradició històrica i contemporaneïtat.

La comunicació del llegat arqueològic i textual de l'antiguitat s'aborda, així doncs, des d'una perspectiva dinàmica per mitjà d'hipòtesis de reconstrucció basades en l'experimentació i l'evocació per reviuir el passat en el present.

Bibliografia

M. Isabel PANOSA (2012), «Reconstrucció musical i recreació escènica a partir de fonts clàssiques: *Evocació. Ressons de l'Olimp*», *Auriga*, 62, pp. 19-22.

Curriculum

M. Isabel Panosa Domingo és arqueòloga. Doctora en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha impartit docència universitària en història antiga, epigrafia i arqueologia. Els seus camps principals de recerca són l'epigrafia i les arts escèniques en l'antiguitat. És directora d'Arqueoescena i investigadora adscrita a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica.
